

Archeologisch vooronderzoek Gent – Sint-Bernadettestraat

Natasja Reyns, Jordi Bruggeman en Bénédicte Cléda

Bornem
2014

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba 207

Aard onderzoek: Prospectie

Vergunningsnummer: 2014/039

Naam aanvrager: Natasja Reyns

Naam site: Gent – Sint-Bernadettestraat

Opdrachtgever: WoninGent cvba, Lange Steenstraat 54, B-9000 GENT

Opdrachtnemer: All-Archeo bvba, Barelveldweg 4, B-2880 BORNEM

Administratief toezicht: Nancy Lemay, agentschap Onroerend Erfgoed, Gebroeders Van Eyckstraat 4, B-9000 GENT

De schaal wordt op plannen aangegeven aan de hand van coördinaten (uitgedrukt in meter volgens Lambert 72) en extra op het plan gemarkeerd aan de hand van de kruisjes.

All-Archeo bvba

Barelveldweg 4

B-2880 Bornem

info@all-archeo .be

0478 36 57 07

0498 15 84 40

D/2014/12.807/15

© All-Archeo bvba, 2014

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek. De aanbevelingen dienen louter ter advisering van het bevoegde gezag, zijnde het agentschap Onroerend Erfgoed.

Inhoudsopgave

1 INLEIDING.....	5
2 ADMINISTRATIEVE FICHE.....	7
3 PROJECTGEGEVENS EN AFBAKENING ONDERZOEK.....	9
3.1 Afbakening studiegebied.....	9
3.2 Aard bedreiging.....	10
3.3 Onderzoeksopdracht.....	10
4 BESCHRIJVING REFERENTIESITUATIE.....	11
4.1 Landschappelijke context.....	11
4.1.1 Topografie.....	11
4.1.2 Hydrografie.....	11
4.1.3 Bodem.....	12
4.2 Beschrijving gekende waarden.....	13
4.2.1 Historische gegevens.....	13
4.2.2 Archeologische voorkennis.....	15
5 RESULTATEN TERREINONDERZOEK.....	19
5.1 Toegepaste methoden & technieken.....	19
5.2 Bespreking sporen westelijke zone (WP1-2 en 8).....	22
5.3 Bespreking sporen noordelijke zone (WP3 en 7).....	26
5.4 Bespreking sporen oostelijke zone (WP4-6).....	30
6 WAARDERING, ANALYSE VAN DE GEPLANDE SITUATIE: EFFECTEN, EN ADVIES.....	31
7 BIBLIOGRAFIE.....	35
7.1 Publicaties.....	35
7.2 Websites.....	35
8 BIJLAGEN.....	37
8.1 Lijst van afkortingen.....	37
8.2 Glossarium.....	37
8.3 Archeologische periodes.....	37
8.4 Plannen en tekeningen.....	37
8.5 Harrismatrix.....	37
8.6 Sporenlijst.....	39
8.7 Vondstenlijst.....	40
8.8 CD-rom.....	40

1 Inleiding

Op het terrein zal een woonproject gerealiseerd worden. Naar aanleiding van deze plannen werd voorafgaand een prospectie met ingreep in de bodem geadviseerd door het agentschap Onroerend Erfgoed. Het doel van deze prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein.

Het terreinwerk werd uitgevoerd op 25 februari 2014, onder leiding van Natasja Reyns en met medewerking van Lies Dierckx en Iris Vanhecke. De bedoeling van het onderzoek was om binnen het plangebied archeologisch erfgoed te karteren en het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed te lokaliseren, te interpreteren en te waarderen. Op die manier kan advies uitgebracht worden over eventuele vervolgstappen met betrekking tot het archeologisch vrijgeven van het plangebied en het definiëren van eventuele sites die verder onderzocht dienen te worden.

De eindbeslissing over het vrijgeven van de gronden en/of archeologisch vervolgonderzoek ligt bij het agentschap Onroerend Erfgoed.

2 Administratieve fiche

Administratieve gegevens	
<i>Naam van de opdrachtgever</i>	WoninGent cvba
<i>Naam van de uitvoerder</i>	All-Archeo bvba
<i>Naam van de vergunninghouder</i>	Natasja Reyms
<i>Beheer en plaats van de geregistreerde data en opgravingsdocumentatie</i>	Wordt overgedragen aan het depot van de stad Gent
<i>Beheer en de plaats van de vondsten en stalen</i>	Wordt overgedragen aan het depot van de stad Gent
<i>Projectcode</i>	2014/039
<i>Vindplaatsnaam</i>	Gent – Sint-Bernadettestraat
<i>Locatie met vermelding van provincie, gemeente, deelgemeente, plaats, toponiem en minimaal 4 xy-Lambertcoördinaten</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Provincie: Oost-Vlaanderen • Locatie: Gent • Plaats: Sint-Bernadettestraat • x/y Lambert 72-coördinaten: <ul style="list-style-type: none"> – 106887, 196368 – 106894, 196239 – 106870, 196180 – 106818, 196297
<i>Kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer(s)</i>	Gent, Sint-Amandsberg, afdeling 12, sectie O, percelen: 1689A3, 1689B3, 1689C3, 1689D3, 1689E3, 1689F3, 1689G2, 1689G3, 1689H3, 1689L3, 1689P3, 1689W2, 1689X2, 1689Y2, 1689Z2 (allen partim), 1689Y, 1690N, 1690P, 1690S
<i>Kaart van het onderzoeksgebied op basis van de topografische kaart op schaal 1:10000</i>	Zie 4.1.1 Topografie
<i>Begin- en einddatum uitvoering onderzoek</i>	25 februari 2014
Omschrijving van de onderzoeksopdracht	
<i>Verwijzing naar de bijzondere voorwaarden, die zijn opgenomen in de vergunning</i>	Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Gent, Sint-Bernadettestraat
<i>Omschrijving van de archeologische verwachtingen</i>	Op basis van deze gegevens blijken zich vlak bij het onderzoeksgebied diverse resten uit de metaaltijden en Romeinse tijd te bevinden. Het gaat daarbij zowel om resten van bewoning als van begraving. De nabijheid van eerdere vondsten, wijst er op dat deze resten zich mogelijk verder buiten deze gebieden uitstrekken, naar de omringende terreinen en bijgevolg mogelijk ook naar dit onderzoeksterrein.
<i>Wetenschappelijke vraagstelling met betrekking tot het onderzoeksgebied</i>	De bedoeling van het onderzoek is het vaststellen van de eventuele aanwezige archeologische waarden en deze in relatie tot hun context te interpreteren en zo correct mogelijk te waarderen om de gevolgen van de geplande bedreiging te kunnen inschatten. Hieruit moet dan een advies voortvloeien met betrekking tot de volgende stappen.
<i>Doelen en wensen van de natuurlijke persoon of rechtspersoon die door zijn actie of acties de ingreep van de bodem veroorzaakt of noodzakelijk maakt</i>	Op het terrein zal een woonproject gerealiseerd worden. Dit impliceert dat het bestaande bodemarchief grondig verstoord zal worden.
<i>Eventuele randvoorwaarden</i>	Niet van toepassing

Eventuele raadpleging van specialisten	
<i>Omschrijving van de inbreng van specialisten als hun advies werd ingewonnen bij substantiële staalname voor specialistisch onderzoek</i>	Niet van toepassing
<i>Omschrijving van de inbreng van specialisten als zij betrokken worden bij de conservatie</i>	Niet van toepassing
<i>Omschrijving van de algemene wetenschappelijke adviezen door personen die buiten het project stonden</i>	Dienst Stadsarcheologie en Stadsarchief

3 Projectgegevens en afbakening onderzoek

3.1 Afbakening studiegebied

Het projectgebied is gelegen in de provincie Oost-Vlaanderen, gemeente Gent, deelgemeente Sint-Amandsberg (Fig. 1), percelen 1689A3, 1689B3, 1689C3, 1689D3, 1689E3, 1689F3, 1689G2, 1689G3, 1689H3, 1689L3, 1689P3, 1689W2, 1689X2, 1689Y2, 1689Z2 (allen partim) (kadaster afdeling 12, sectie O). Het projectgebied is volgens het gewestplan gelegen in woongebieden (0100).

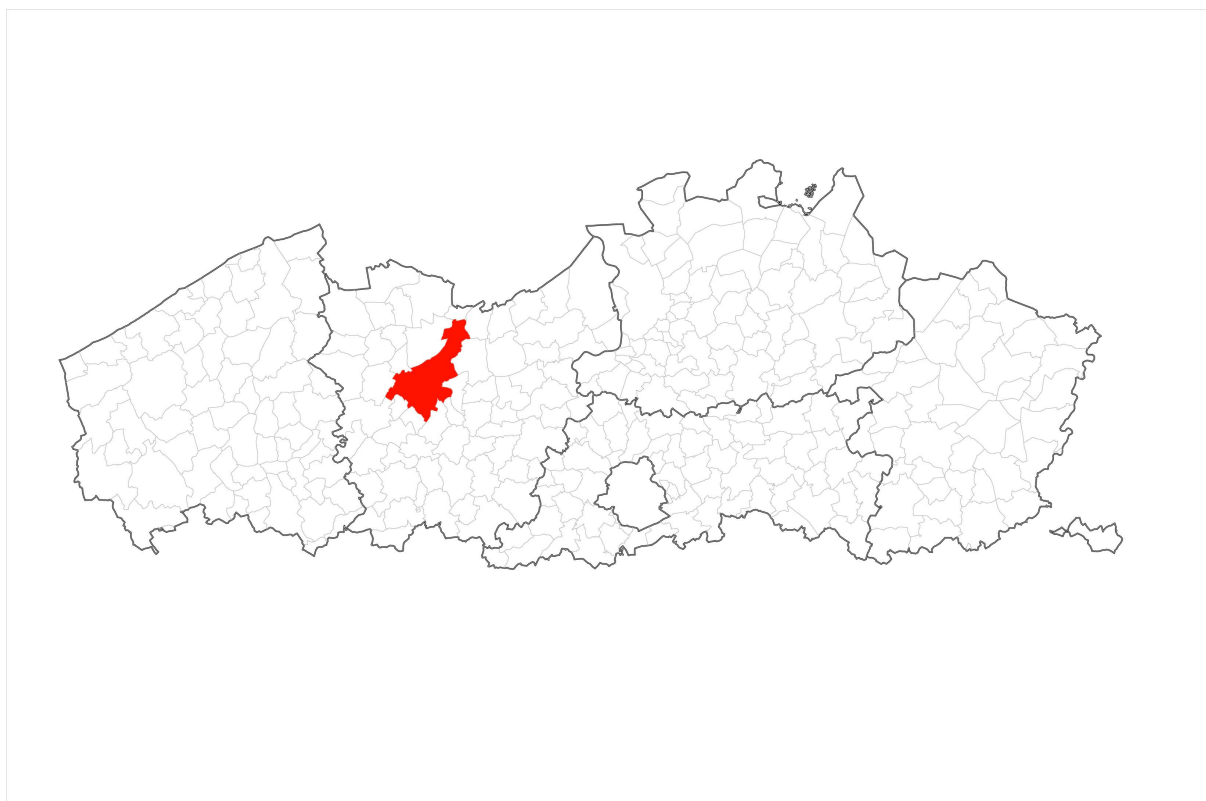

Fig. 1: Situeringssplan Gent

- Administratieve gegevens met betrekking tot de locatie van het onderzoek:
 - Provincie: Oost-Vlaanderen
 - Locatie: Gent
 - Plaats: Sint-Bernadettestraat
 - x/y Lambert 72-coördinaten:
 - 106887, 196368
 - 106894, 196239
 - 106870, 196180
 - 106818, 196297

Fig. 2: Kleurenorthofoto met een situering van het onderzoeksgebied (<http://www.geopunt.be/kaart>)

Het projectgebied (Fig. 2) is gelegen ten noordoosten van het centrum van Sint-Amandsberg. Ten westen en ten noorden bevindt zich de Sint-Bernadettestraat. Verder naar het zuiden is de Sleutelbloemstraat aanwezig.

3.2 Aard bedreiging

Op het terrein zal een woonproject gerealiseerd worden (Fig. 11). Dit impliceert dat het bestaande bodemarchief grondig verstoord zal worden. Daarom werd een prospectie met ingreep in de bodem aanbevolen, zodat een inschatting kan gemaakt worden van eventueel op het terrein aanwezige archeologische waarden, alvorens de werken van start kunnen gaan.

3.3 Onderzoeksopdracht

De bedoeling van het onderzoek is het vaststellen van de eventuele aanwezige archeologische waarden en deze in relatie tot hun context te interpreteren en zo correct mogelijk te waarderen om de gevolgen van de geplande bedreiging te kunnen inschatten. Hieruit moet dan een advies voortvloeien met betrekking tot de volgende stappen. Dit kan het vrijgeven van de terreinen of de noodzaak van een eventueel vervolgonderzoek omvatten. Om een weloverwogen waardering te kunnen voorstellen, is een prospectie met ingreep in de bodem aangewezen.

Het doel van deze prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Zijn er sporen aanwezig?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- In hoeverre is de bodemopbouw intact?
- Wat is de implicatie voor de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten?
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologische vindplaatsen?

4 Beschrijving referentiesituatie

4.1 Landschappelijke context

4.1.1 Topografie

Op de topografische kaart is het gebied gelegen op een hoogte van ongeveer 7,5 m TAW (Fig. 4). Er zijn weinig hoogteverschillen op het terrein zelf waar te nemen.

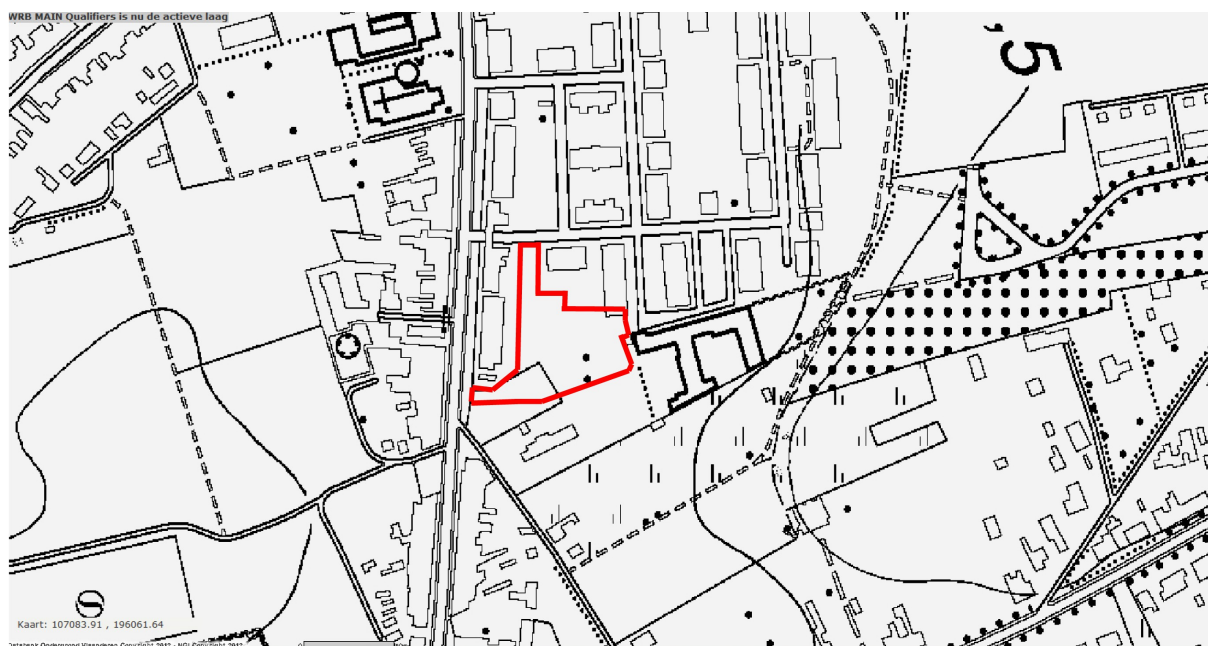

Fig. 3: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen>)

4.1.2 Hydrografie

Het gebied is op hydrografisch vlak gelegen binnen het Bekken Gentse kanalen, in de subhydrografische zone Kanaal Gent-Terneuzen van Leie Binnenstad/Benedenschelde tot de monding van de Moervaart (Fig. 4). Ten zuiden loopt de Rietgracht (rood) en ten oosten loopt een naamloze waterloop (oranje).

Fig. 4: Hydrografie (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/vha>)

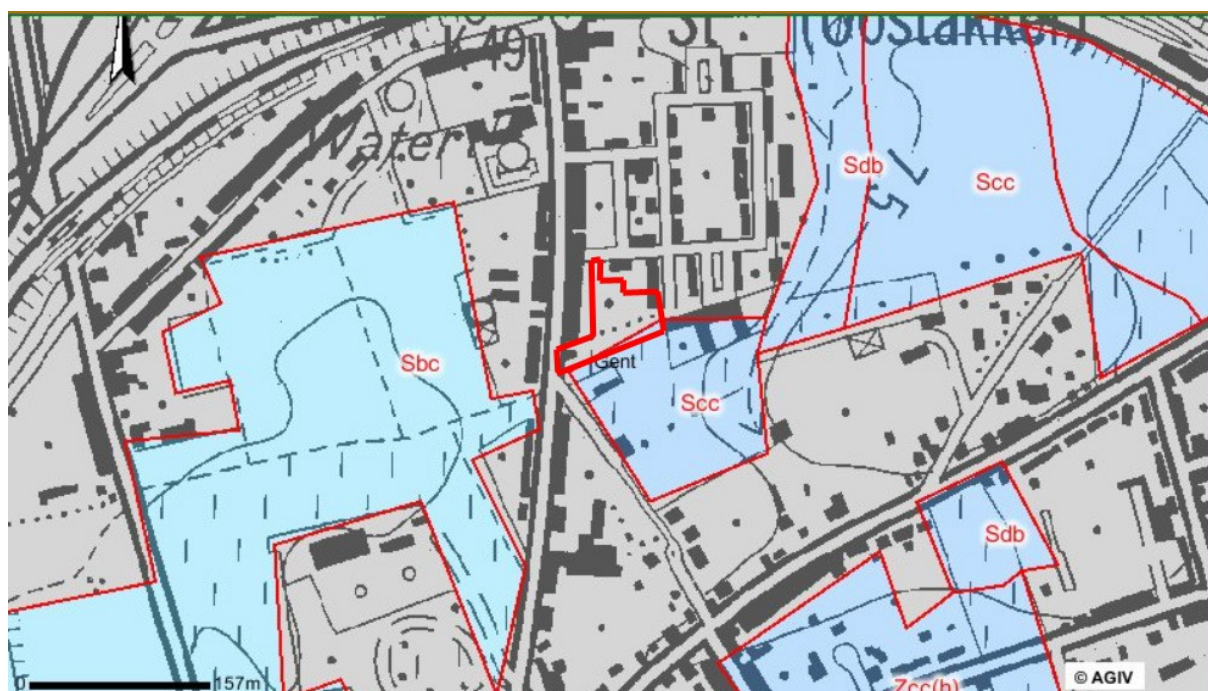

Fig. 5: Bodemkaart (<http://www.agiv.be>)

4.1.3 Bodem

Het gebied is gelegen in de Zandstreek. De geologische ondergrond van het terrein bestaat uit de Lid van Vlierzele (GeVI), gekenmerkt door groen tot grijsgroen fijn zand, soms kleihoudend, plaatselijk dunne zandsteenbankjes, glauconiethoudend, glimmerhoudend.¹

¹ <http://dov.vlaanderen.be>

Het projectgebied wordt gekenmerkt door de bodemserie Scc, matig droog lemig zand. Ten noorden en ten zuiden van het onderzoeksgebied liggen bebouwde zones (OB). Ten oosten van het projectgebied vindt men een matig natte lemig zandbodem (Sdb). Ten westen bevindt zich nog een droge lemig zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Sbc).

Fig. 6: WP2PR2

Fig. 7: WP4PR1

Over het grootste deel van het terrein bestaat het bodemprofiel uit een bovenste laag teelaarde (A1 horizont) van 30 tot 40 cm dik. Daaronder bevindt zich een oudere laag teelaarde (A2 horizont), die harder uitgeloozd is en die 20 tot 30 cm dik is. Deze ligt dan op de C horizont. In werkputten 5 en 6 werd tussen de A2 en de C horizont een sterk gebioturbeerde laag vastgesteld. Ter hoogte van werkput 3 werd tevens de aanwezigheid van een ophogingslaag vastgesteld boven de A1 horizont. In het uiterste noorden van het terrein bevond zich bovendien op dit ophogingspakket nog een laag grind. Het archeologisch niveau bevindt zich tussen 50 en 70 cm onder het maaiveld, op een hoogte tussen 6,87 en 7,07 m TAW.

4.2 Beschrijving gekende waarden

4.2.1 Historische gegevens

De omgeving van het onderzoeksgebied was waarschijnlijk reeds vanaf de 7 de eeuw eigendom van de Gentse Sint-Baafsabdij of onderdeel van het Sint-Baafsdomein.² Op de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), kan gezien worden dat het projectgebied gelegen is in landbouwgebied (Fig. 8). De Atlas der Buurtwegen uit circa 1841 toont een gelijkaardig beeld (Fig. 9). Ook de Popp-kaart (1842-1879) en de kaart van Vandermaelen (1846-1854) sluiten hierbij aan. Geen van de historische kaarten geven binnen het onderzoeksgebied bebouwing aan de straatzijde aan.

² Gysseling 1974; Poelman 1975

Fig. 8: Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (<http://www.geopunt.be/kaart>)

Fig. 9: Atlas der Buurtwegen (<http://www.gisoost.be/atlasbw/>)

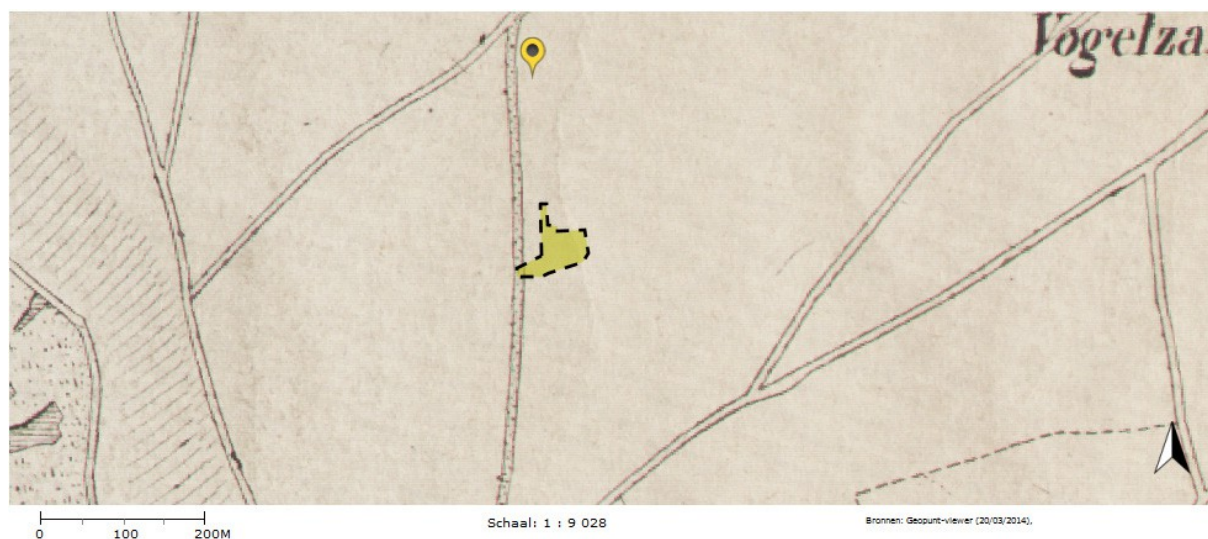

Fig. 10: Atlas cadastral du Royaume de Belgique van Vandermaelen (<http://www.geopunt.be/kaart>)

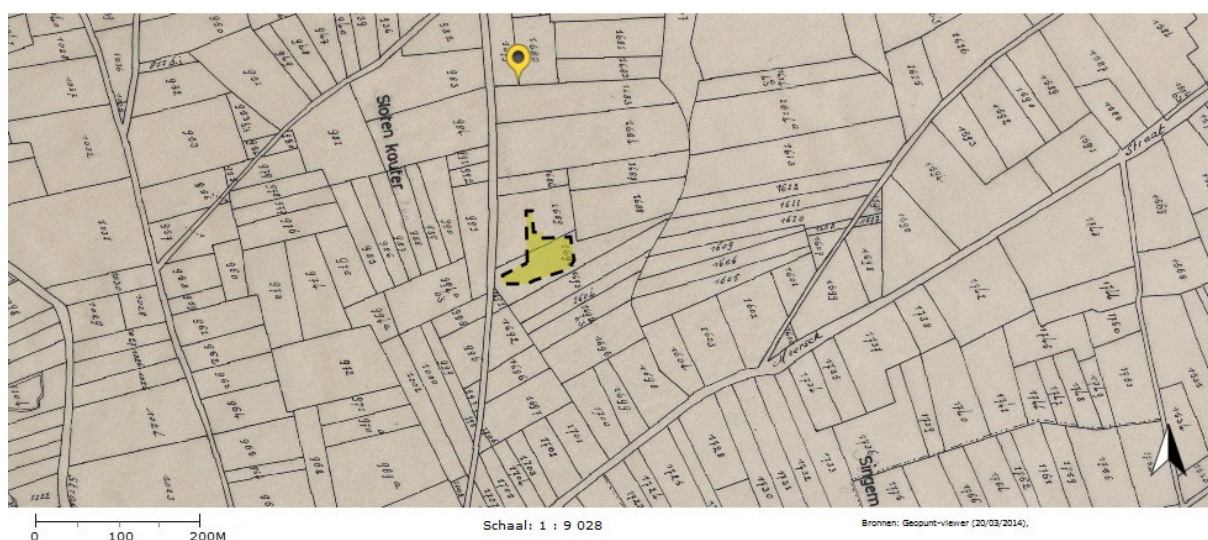

Fig. 11: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp (<http://www.geopunt.be/kaart>)

4.2.2 Archeologische voorkennis

Vlak bij het projectgebied zijn volgens de Centrale Archeologische Inventaris (Fig. 12) verschillende archeologische waarden aanwezig:

Ten oosten van het onderzoeksgebied:

- CAI 32173: Waterstraat I leverde bewoningssporen uit de Romeinse tijd op, met name een zevental kuilen. In een oude ploeglaag werden tegulae gevonden.³

³ Anoniem 1987, 32

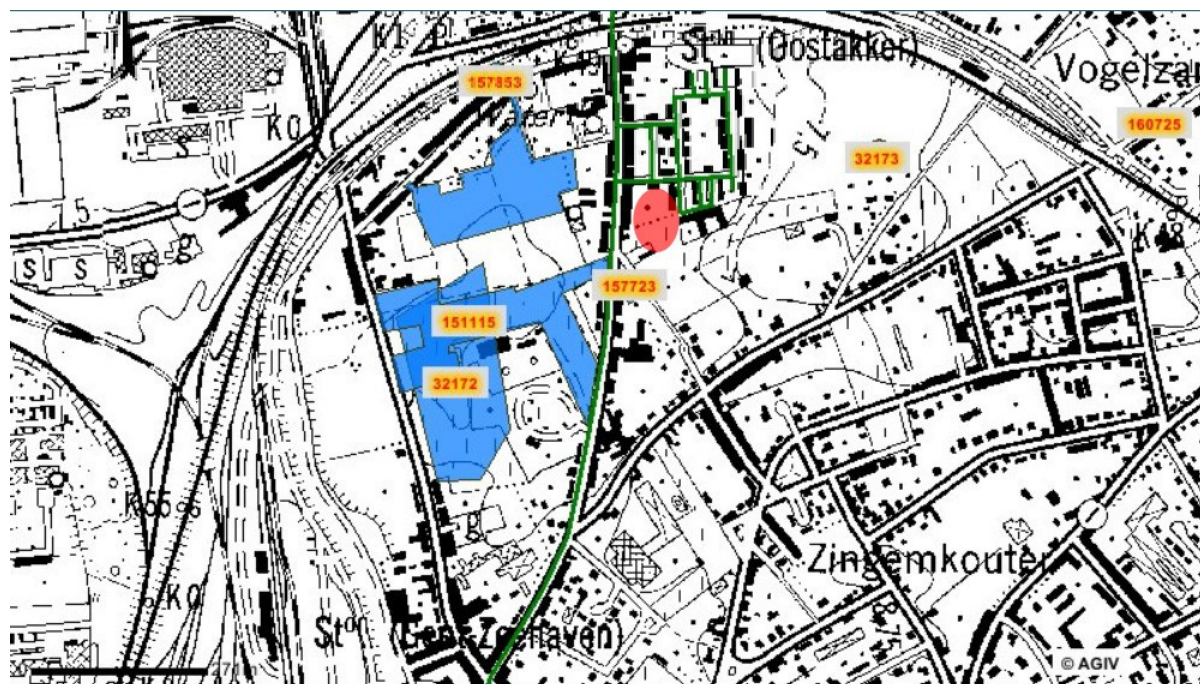

Fig. 12: Overzichtskaat CAI

Meer naar het westen liggen meerdere reeds gekende sites:

- CAI 157853: John Kennedylaan I. Hier werden verschillende dikwandige scherven in prehistorische techniek aangetroffen, samen met scherven die contextueel moeilijk te dateren zijn, o.a. Gallo-Romeins en mogelijk ook Merovingisch. Ten slotte werd er nog aardewerk uit de 14de eeuw teruggevonden.⁴
 - CAI 157723: Sint-Bernadettestraat 158-174, hier werden greppels uit de Romeinse tijd aangetroffen.⁵
 - CAI 32172: Hoge Weg, deze site leverde een grafheuvel op, die bestond uit twee grote circulaire structuren. Ook een vierkante greppelstructuur met crematiegraf werd ontdekt. Naast dit graf was mogelijk nog een ander graf of dodenhuisje opgericht. Rond de vierkante greppel werden waarschijnlijk crematies bijgezet. Er werd verder nog een vierkante gebouwplattegrond met zes evenwijdige palenrijen (vermoedelijk drieschepig) aangetroffen en een waterput en meerdere Romeinse brandrestengraven.⁶
- CAI 151115: verder onderzoek van de site Hoge Weg. Bij proefsleuvenonderzoek door GATE en opgraving door BAAC werden de resten aangetroffen van een midden-bronstijd grafveld, ontstaan uit een laat-neolithisch “stichtersgraf”. Andere begravingsstructuren dateren uit de late ijzertijd – Romeinse periode. Ze omvatten voornamelijk brandrestengraven, waarvan de jongste te situeren is in de 2de tot 3de eeuw. Verder kende de site ook bewoning tijdens de late bronstijd – vroege ijzertijd en de late ijzertijd – Romeinse tijd. De sporen uit de late ijzertijd en Romeinse tijd staan niet op zich, maar zijn te situeren in een landschap onder romanisatie. Het merendeel van de plattegronden uit deze periode, evenals een Romeinse weg in het noorden van het onderzochte gebied, heeft een oostnoordoost-westzuidwest oriëntatie. De meeste Romeinse sporen blijken in het noorden van het onderzochte gebied te liggen, dicht bij het terrein aan de Sint-Bernadettestraat. Uit de periode van de Tweede Wereldoorlog dateert ook nog een loopgrachtencomplex.⁷

4 Raveschot/Van de Walle 1982, 45

5 Laleman *et al.* 1995

6 Bourgeois *et al.* 1999

7 Laloo/Blanchaert 2010; Dyselinck 2013, 109-110, 116-117, 219-223

Tenslotte liggen er verder ten oosten van het onderzoeksgebied nog een reeds gekende waarde:

- CAI 160725: Waterstraat I, oud wegtracé uit de nieuwe tijd (aangegeven op Ferrariskaart en Atlas der Buurtwegen), herkenbaar door karrensporen.⁸

Op basis van deze gegevens blijken zich vlak bij het onderzoeksgebied diverse resten uit de metaaltijden en Romeinse tijd te bevinden. Het gaat daarbij zowel om resten van bewoning als van begraving. De nabijheid van eerdere vondsten, wijst er op dat deze resten zich mogelijk verder buiten deze gebieden uitstrekken, naar de omringende terreinen en bijgevolg mogelijk ook naar dit onderzoeksterrein.

8 Stoops 2011, 180-187

5 Resultaten terreinonderzoek

5.1 Toegepaste methoden & technieken

De totale af te graven oppervlakte bedroeg minstens 12,5 % van het te prospecteren terrein, respectievelijk 10 % door middel van proefsleuven en 2,5 % door middel van kijkvensters en/of dwarsseuven. De bovengrond werd verwijderd tot op het archeologisch leesbare niveau, bepaald door de leidinggevende archeoloog.

Tijdens het onderzoek werd de methode van continue sleuven gebruikt:

- parallelle proefsleuven ononderbroken over het volledige terrein;
- de afstand tussen de proefsleuven bedroeg niet meer dan 15 m (van middenpunt tot middenpunt);
- de minimale breedte van een sleuf was één graafbak breed, in dit geval 2 m.

Alle sporen, werkputten en minstens één representatief bodemprofiel per werkput werden fotografisch vastgelegd. De profielen werden zo gekozen dat een overzicht verkregen werd van de bodemopbouw van het volledige onderzoeksgebied. Daarnaast werden alle hoofdmeetpunten, proefsleuven, vlakken, profielen, sporen en aanlegvondsten topografisch ingemeten.

Het projectgebied omvat een oppervlakte van circa 3470 m². Het onderzoek geeft volgende getallen als resultaat:

- Onderzoekbare zone: 3470 m²
 - Te onderzoeken zone door middel van proefsleuven = 10 % of 347 m²
 - Te onderzoeken zone door middel van kijkvensters en dwarsseuven = 2,5 % of 87 m²
- Onderzochte oppervlakte:
 - Aantal aangelegde werkputten: 6 = 443 m²
 - Aantal aangelegde kijkvensters: 2 = 139 m²

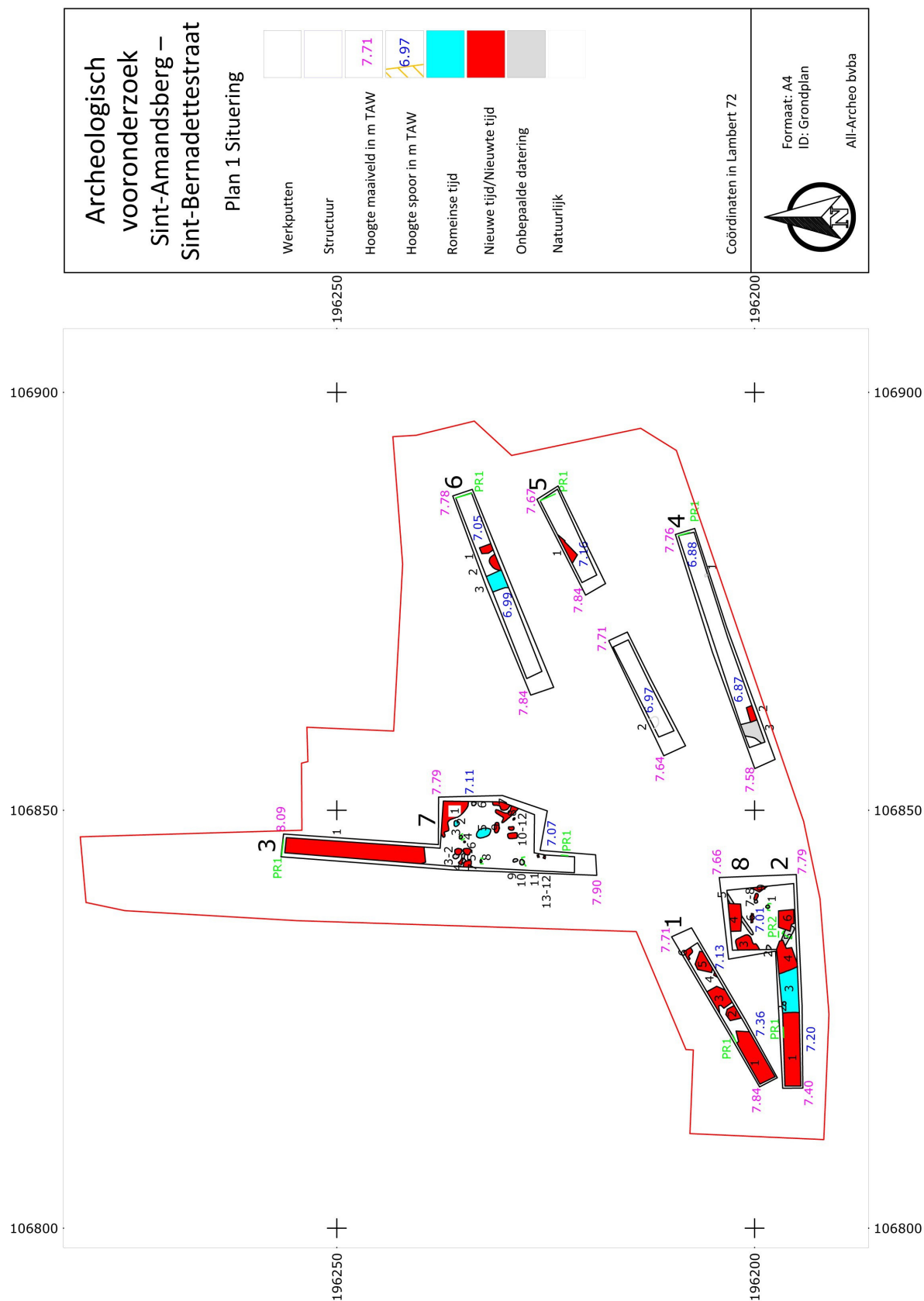

Fig. 13: Situering

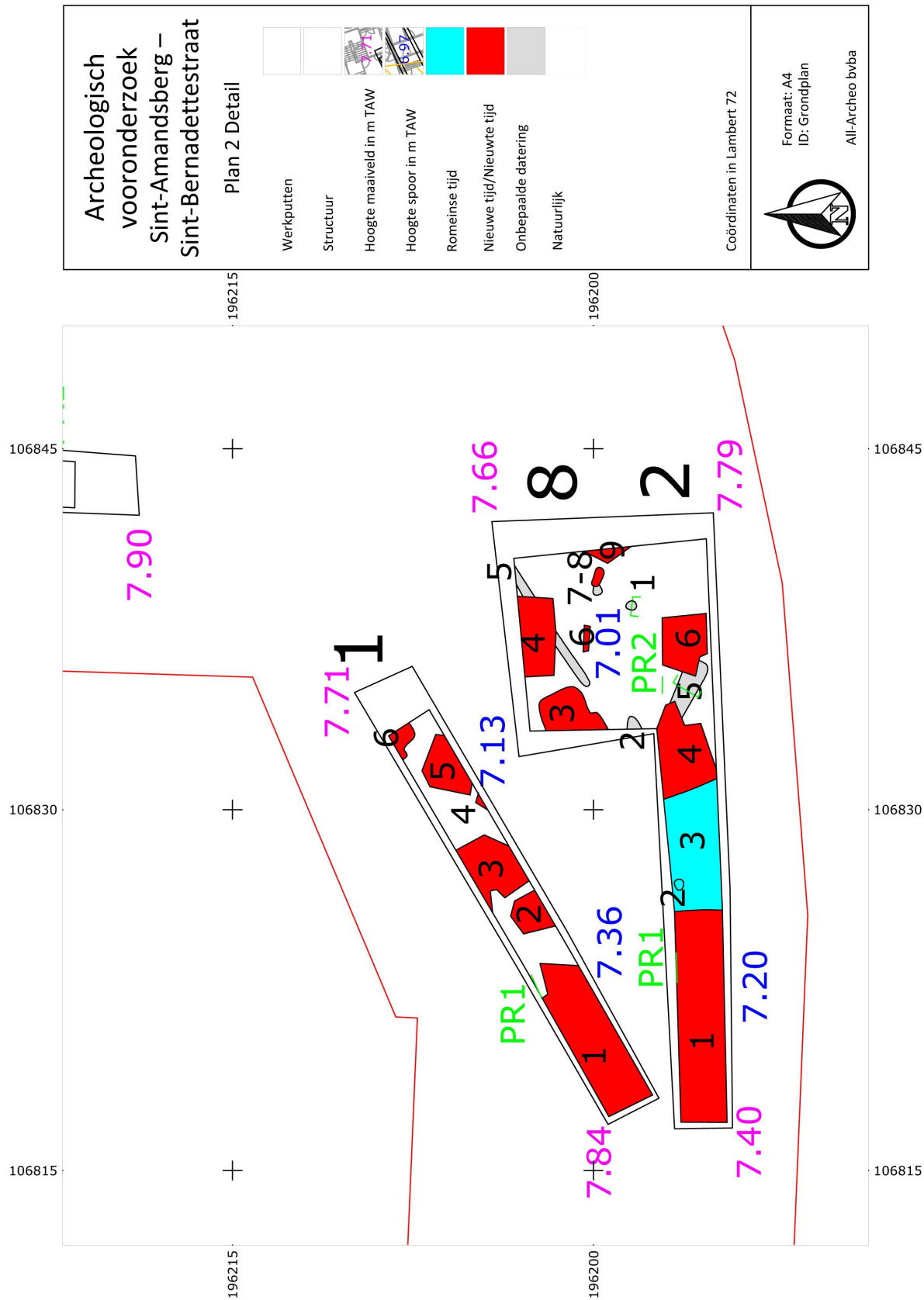

Fig. 14: Detail westelijke zone

5.2 Bespreking sporen westelijke zone (WP1-2 en 8)

Alle sporen in werkput 1 (WP1S1-6) hebben een donkere grijsbruine of een donkere bruingrijze gevlekte vulling. Het zijn kuilen met een rechthoekige of onregelmatige vorm. Ze zijn jonger dan de A2 horizont. WP1S1 bevatte baksteen in de vulling en was minimaal 40 cm diep. Uit WP1S2 werd een randfragment industrieel wit aardewerk en een wandfragment rood aardewerk van een bloempot gerecupereerd, te dateren in de nieuwste tijd. In WP1S5 werd nog een fragment van een plastic meetlat aangetroffen. Ook deze vondst is te dateren in de nieuwste tijd. Op basis van de gelijkaardige vorm en vulling, kunnen alle sporen in werkput 1 hoogst waarschijnlijk geplaatst worden in de nieuwste tijd.

Fig. 15: WP1S2

Fig. 16: WP1S4

Fig. 17: WP2S1

Fig. 18: WP2S2

In werkput 2 sluiten WP2S1, WP2S4 en WP2S6 aan bij de sporen uit werkput 1. WP2S1 bleek 65 cm diep. WP2S3 is een spoor met een lichte bruingrijze gevlekte vulling. Het is mogelijk een greppel. Een boring toont aan dat het spoor 60 cm diep bewaard is. Vondstmateriaal omvat een bodem- en 15 wandfragmenten handgevormd aardewerk van 11 mm dik, gemagerd met schervengruis. Verder omvatte het ook nog drie wandfragmenten gereduceerd aardewerk. De vondsten zijn te situeren in de Romeinse tijd.

Fig. 19: Vondsten WP2S3

WP2S2 is een paalspoor dat door WP2S3 gaat. WP2S2 heeft een lichte bruinzwarte gevlekte vulling en is rond van vorm, met een diameter van 45 cm. Het paalspoor bevatte een wandfragment handgevormd aardewerk van 8 mm dik, gemagerd met kwarts en schervengruis. Het is aan de buitenzijde geglad. Vermoedelijk sluit het aan bij de Romeinse vondsten uit WP2S3.

WP2S5 is een kuil of een greppel met een lichte grijsgele gevlekte vulling. Het spoor heeft een gemiddelde breedte van 85 cm. Uit een doorsnede blijkt dat het spoor een maximale bewaarde diepte heeft van 26 cm.

Fig. 20: WP2S3

Fig. 21: WP2S5

Fig. 22: Doorsnede van WP2S5

Fig. 23: WP8S1

Ter bijkomende evaluatie werd in de zone een kijkvenster aangelegd: werkput 8. Dit bevatte opnieuw een aantal sporen uit de nieuwste tijd, die aansluiten bij de sporen in werkput 1. Het betreft WP8S3, WP8S4, WP8S6, WP8S8 en WP8S9.

WP8S1 is een rond paalspoor met een lichte grijsgele gevlekte vulling. Het heeft een diameter van 38 cm en een maximale bewaarde diepte van 19 cm. Ook WP8S2 is een paalspoor met een lichte grijsgele gevlekte vulling. Het is eerder ovaal en heeft een breedte van 62 cm. WP8S7 is een derde paalspoor met een donkere grijsoranje gevlekte vulling. Het ronde paalspoor heeft een diameter van 36 cm.

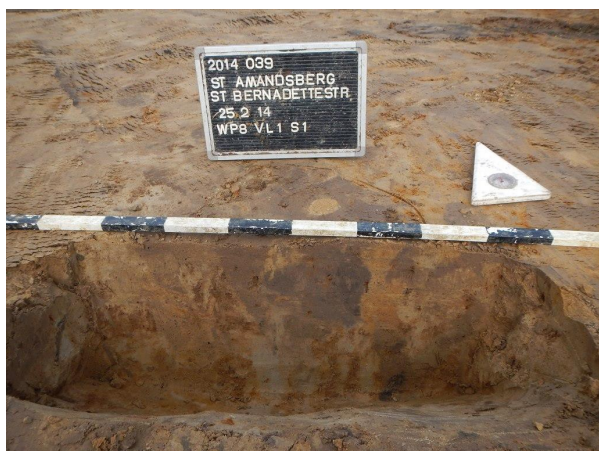

Fig. 24: Doorsnede van WP8S1

Fig. 25: WP8S5

WP8S5 tot slot is een greppel met een lichte grijsgele gevlekte vulling. Het spoor heeft een gemiddelde breedte van 36 cm.

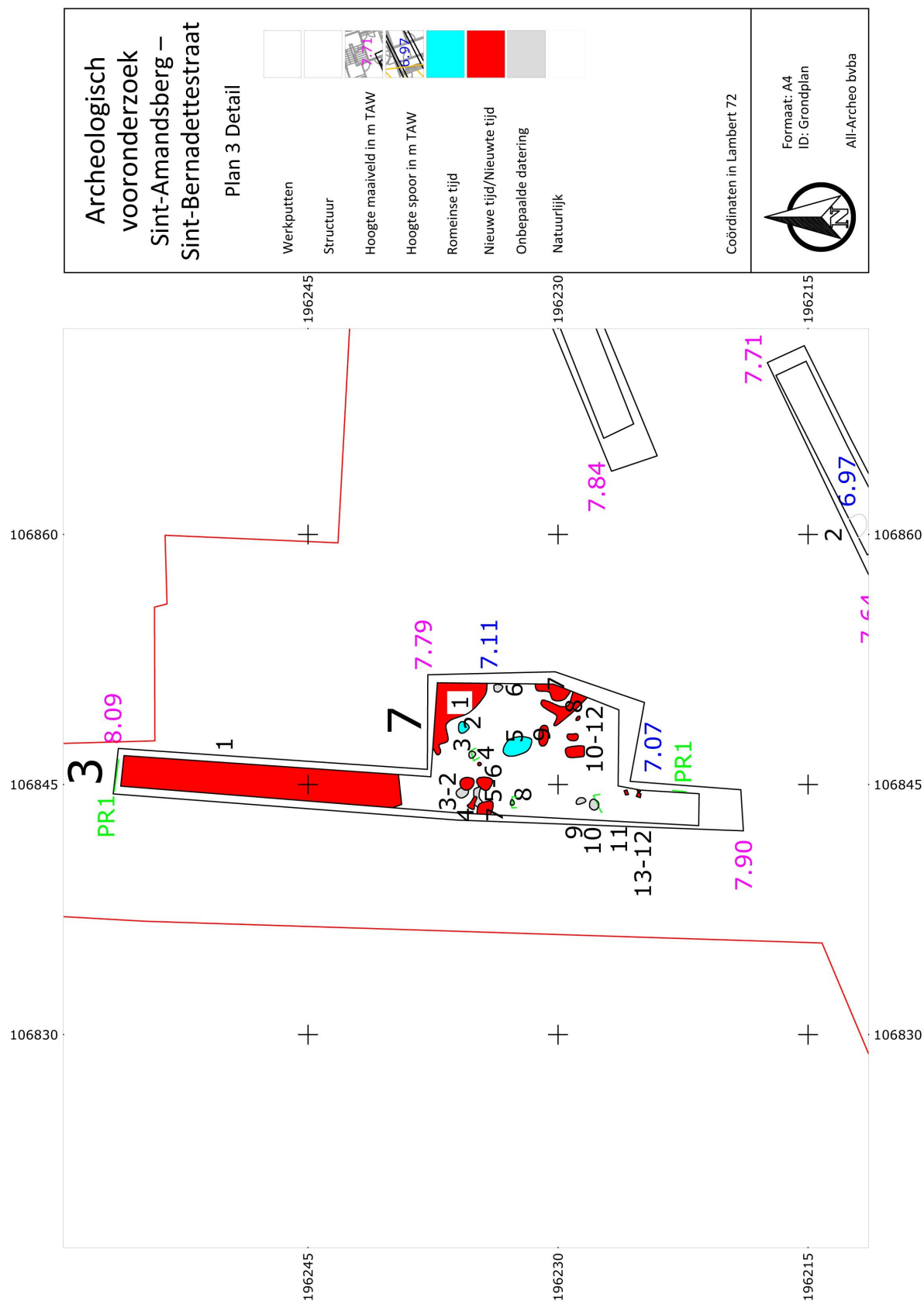

Fig. 26: Detail noordelijke zone

5.3 Bespreking sporen noordelijke zone (WP3 en 7)

In het uiterste noorden van werkput 3 werd een verstoring aangetroffen: WP3S1. Het heeft een donkere grijsbruine gevlekte vulling en bevat baksteen en steengruis. De verstoring bleek 90 cm diep.

Fig. 27: Doorsnede van WP3S1

Fig. 28: WP3S2-3

WP3S2 is een kuil of paalspoor met een lichte bruingrijze gevlekte vulling. Het ronde spoor heeft een diameter van 75 cm. WP3S5 is een kuil met een lichte grijsgele gevlekte vulling. Het is onregelmatig van vorm en meet minimaal 1 m bij 33 cm. WP3S8 is een rond paalspoor met een donkere grijsbruine vulling en een diameter van 24 cm. Een doorsnede toont dat het spoor een maximale bewaarde diepte heeft van 8 cm.

Fig. 29: WP3S4-6

Fig. 30: WP3S8

WP3S9 en WP3S10 zijn twee ronde paalsporen met een lichte bruingrijze gevlekte vulling. Ze hebben een diameter van respectievelijk 59 en 66 cm. Een doorsnede van WP3S10 toont een getrappt profiel met een maximale bewaarde diepte van 25 cm.

WP3S3, WP3S4, WP3S6 en WP3S7 zijn gelijkaardige kuilen. Ze hebben een donkere bruingrijze gevlekte vulling. Hun vorm is rond tot onregelmatig en ze hebben een gemiddelde breedte van 85 cm. WP3S11-13 zijn drie gelijkaardige paalsporen met een donkere bruingrijze gevlekte vulling. Ze zijn rechthoekig tot onregelmatig van vorm en hebben een gemiddelde breedte van 22 cm.

Fig. 31: Doorsnede van WP3S8

Fig. 32: WP3S9-10

Fig. 33: Doorsnede van WP3S10

Fig. 34: WP3S11-13

Ter evaluatie van de sporen van onbepaalde datering, aangetroffen in werkput 3, werd een kijkvenster aangelegd: werkput 7.

Fig. 35: Overzicht van werkput 7

Fig. 36: WP7S5

WP7S5 is vermoedelijk een brandrestengraf met een donkere grijszwarte gevlekte vulling. Het rechthoekige spoor met afgeronde hoeken heeft afmetingen van 1,82 bij 1,06 m en heeft een diepte van 34 cm. Het spoor bevatte een wandfragment reducerend aardewerk uit de Romeinse tijd.

Fig. 37: Doorsnede van WP7S3

Fig. 38: WP7S6

WP7S2, WP7S3 en WP7S6 zijn paalsporen met een lichte grijsgele gevlekte vulling en een ronde vorm. De sporen hebben een diameter van 42 tot 65 cm. WP7S2 leverde een wandfragment op van een rode transportamfoor.⁹

WP7S1, WP7S4 en WP7S7-12 zijn allemaal sporen die in de nieuwste tijd te dateren zijn. Ze sluiten aan bij de kuilen en paalsporen in werkput 3, die ook in de nieuwste tijd gedateerd lijken te kunnen worden. De sporen hebben een donkergrijze tot donkere grijsgele gevlekte vulling.

Fig. 39: Vondst WP7S6

⁹ Vroeger kruikamfoor genoemd.

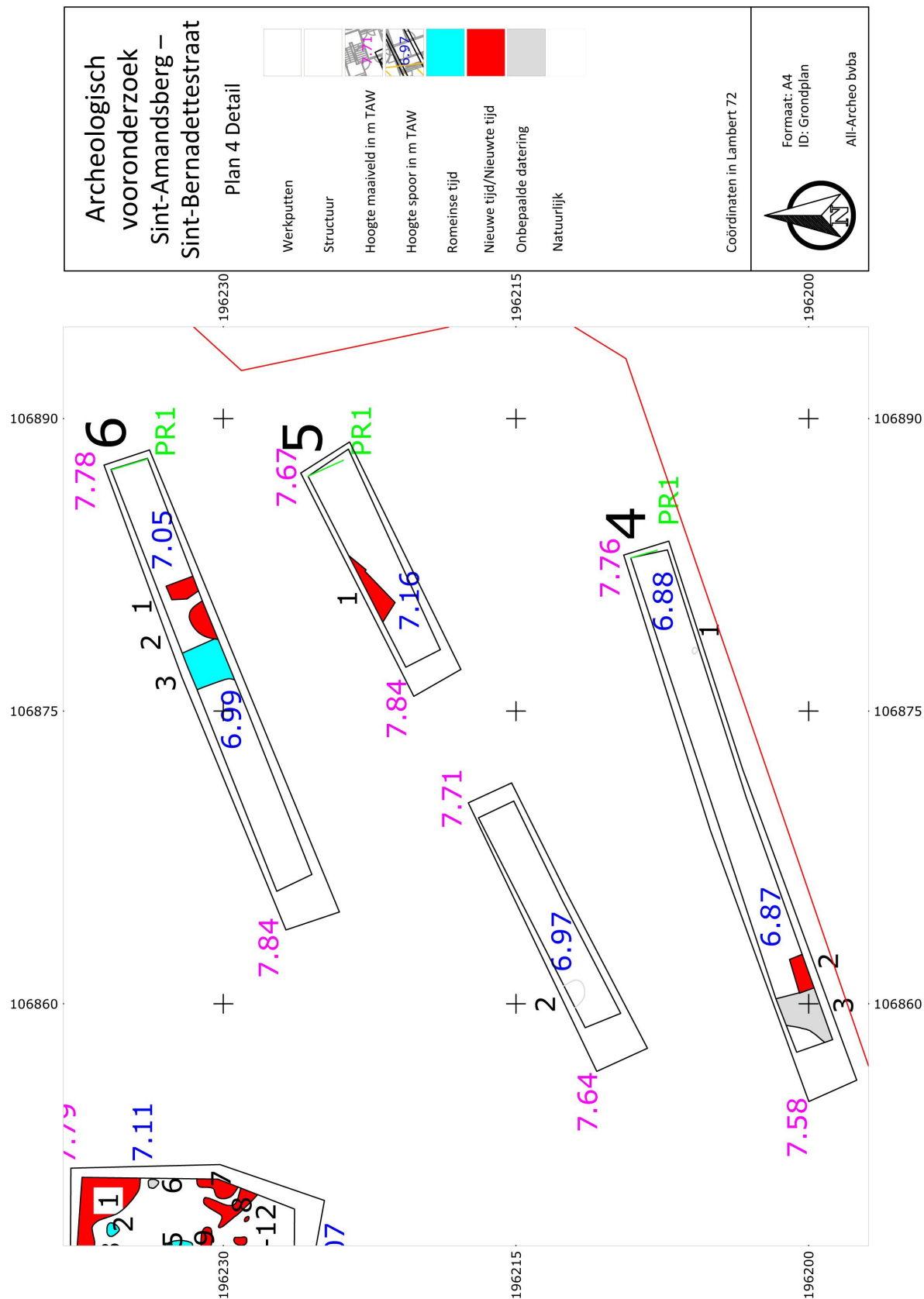

Fig. 40: Detail oostelijke zone

5.4 Bespreking sporen oostelijke zone (WP4-6)

In de oostelijke zone bevinden zich heel wat minder sporen dan in de westelijke en noordelijke zone.

Fig. 41: WP6S1-3

Fig. 42: Doorsnede van WP6S3

Twee gelijkaardige sporen zijn WP4S3 en WP6S3. Het zijn kuilen met een donkerbruine gevlekte vulling en een onregelmatige vorm. Ze hebben een breedte van respectievelijk 1,78 en 2,05 m. In doorsnede bleek WP6S3 een maximale bewaarde diepte te hebben van 32 cm. WP6S3 leverde een randfragment van een mortarium op, te dateren in de Romeinse tijd.

WP4S1 en WP5S2 zijn te beschouwen als natuurlijke sporen. Tot slot werden ook in deze zone een aantal sporen aangetroffen die te plaatsen zijn in de nieuwste tijd. Het betreft WP4S2, WP5S1 en WP6S1-2. WP4S2 bevatte zeer veel fragmenten van flessen en is te dateren in de nieuwste tijd.

Fig. 43: WP4S2

6 Waardering, analyse van de geplande situatie: effecten, en advies

- Zijn er sporen aanwezig?
 - Over het volledige onderzoeksgebied werden sporen aangetroffen. De hoogste concentratie aan sporen bevindt zich in het westen en het noorden van het terrein.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
 - De sporen zijn zowel natuurlijk als antropogeen. De natuurlijke sporen concentreren zich vooral in het oostelijke deel van het terrein, dat bebost was. De antropogene sporen zijn te beschouwen als bewoningssporen. Bovendien werd ook een begravingsstructuur vastgesteld.
- In hoeverre is de bodemopbouw intact?
 - Over een groot deel van het terrein bleek de bodemopbouw intact. In de westelijke en noordelijke zone was het bodemarchief echter plaatselijk aangetast door kuilen uit de nieuwste tijd.
- Wat is de implicatie voor de bewaringstoestand van de sporen?
 - Aansluitend bij het voorgaande punt kan gesteld worden dat de bewaringstoestand van sporen in de westelijke en noordelijke zone aangetast is. Het onderzoek toonde echter aan dat de verstoringen erg plaatselijk zijn, en dat zich ertussen nog oudere resten bevinden. In het oostelijke deel van het terrein is sprake van een goede bewaringstoestand.
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
 - Een Romeins brandrestengraf is te beschouwen als een begravingsstructuur. Verder maken de sporen geen deel uit van structuren.
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
 - De sporen kunnen enerzijds toegewezen worden aan de Romeinse periode en anderzijds aan de nieuwste tijd. Verder zijn er nog een aantal sporen van onbepaalde datering, door het ontbreken van vondstmateriaal. Op basis van hun vulling kan echter gezegd worden dat ze aansluiten bij de sporen uit de Romeinse tijd.
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
 - De aangetroffen sporen zijn te beschouwen als bewoningssporen en één begravingsstructuur. Tijdens het onderzoek werden echter geen woonhuizen of bijgebouwtjes herkend. Dit kan het gevolg zijn van het beperkte ruimtelijke inzicht dat een vooronderzoek biedt, de aanwezigheid van verschillende kuilen die een deel van het bodemarchief hebben verstoord of van het feit dat er geen gebouwstructuren aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied.
 - Op basis van de densiteit aan sporen kan vermoed worden dat het onderzoeksgebied gelegen is op de zuidoostelijke rand van een hogere densiteit aan sporen, die zich doorzet van de overkant van de Sint-Bernadettestraat (zie verder).
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
 - In werkput 2 werden twee sporen aangetroffen die mogelijk te beschouwen zijn als greppels. Het betreft WP2S5 en WP8S5. Beide lijken intentioneel te stoppen. Ze bevinden zich in het zuidwesten van het onderzoeksgebied. Voor het overige werden geen specifieke indicaties voor de inrichting van een erf of nederzetting aangetroffen.
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten?
 - Er is inderdaad een indicatie voor funeraire contexten. Tijdens het onderzoek werd immers een Romeins brandrestengraf aangetroffen (WP7S5).
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologische vindplaatsen?

- De aangetroffen sporen sluiten aan bij de site Hogeweg, aan de overzijde van de Sint-Bernadettestraat. Ze maken deel uit van één site, die zich over een grotere afstand uitstrekt. De concentratie aan Romeinse sporen neemt bovendien af naar het oosten toe, wat er mogelijk op wijst dat de rand van de site in oostelijke richting vastgesteld kon worden. Op de site Hogeweg bleken de Romeinse sporen zich bovendien meer in het noorden van het onderzoeksgebied te bevinden, richting het hier bestudeerde onderzoeksgebied aan de Sint-Bernadettestraat.¹⁰

Is er nood aan een vervolgonderzoek?

Op basis van een waardering van de aangetroffen archeologische sporen en een analyse van het geplande grondverzet, wordt voor een deel van het onderzoeksgebied een opgraving geadviseerd van 1900 m². Binnen de afgebakende zone dient rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van een boom, die behouden dient te blijven.

10 Dyselinck 2013, 63

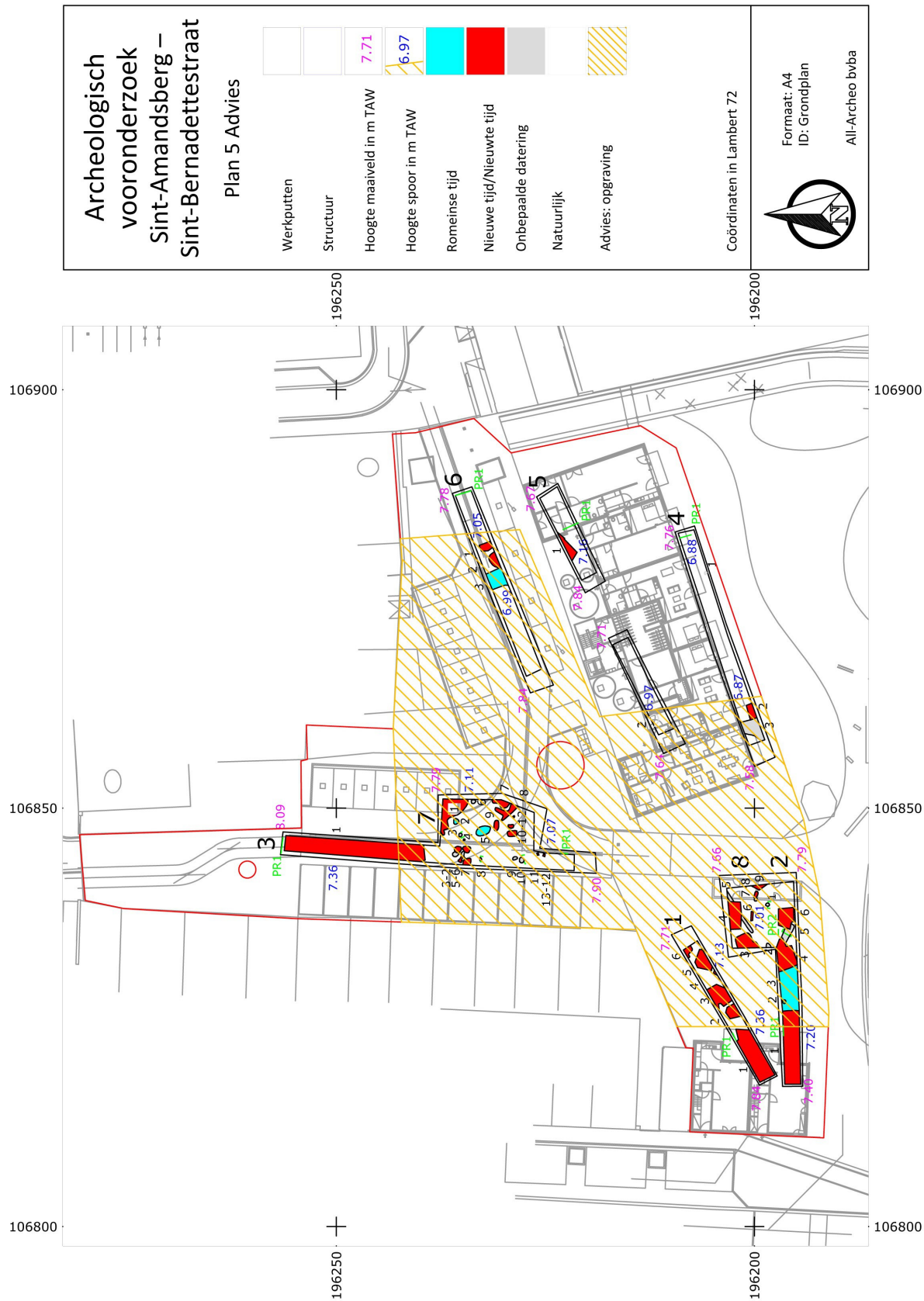

Fig. 44: Advies met aanduiding op te graven zone (oranje gearceerd)

7 Bibliografie

7.1 Publicaties

Anoniem 1987: Vondstmeldingen. *Stadsarcheologie* 1, Gent, 32.

Bourgeois J. et al., 1999: Cirkels in het land. Een inventaris van cirkelvormige structuren in de provincies Oost- en West-Vlaanderen. III, (*Archeologische Inventaris Vlaanderen. Buitengewone reeks* 7), Gent.

Dyselinck, T., 2013: Gent, Hogeweg. Vlakdekkende opgraving, (*BAAC rapport A-11.0045*), 's-Hertogenbosch.

Gysseling, M., 1974: *Geschiedenis van Oostakker en St.-Amandsberg tot 1794*, Oostakker.

Laleman M.C. et al. 1995: Vondstmeldingen. Sint-Bernadettestraat 158-174, *Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent* 19 afl. 3, 44-45.

Laloo P./H. Blanchaert, 2010: Gent - Hogeweg Archeologisch proefsleuvenonderzoek 19/05 - 08/06/2010, (Gate - rapport 4), Bredene.

Poelman, R., 1975: Sloten, van nederzetting tot bedevaartsoord, *Heemkundige Kring De Oost-Oudburg, Jaarboek* 12, 3-104.

Raveschot, P./R. Van de Walle, 1982, Vondstmeldingen. John Kennedylaan - Vliegtuiglaan, *Stadsarcheologie* 6/2, 45.

Stoops, G., 2011: Sint-Amandsberg en Oostakker: wegwaarnemingen, (*Archeologisch onderzoek in Gent 2002-2011. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent reeks* 2, 5), Gent, 180-187.

7.2 Websites

Agentschap voor geografische informatie Vlaanderen (2014)
<http://geo-vlaanderen.agiv.be/>

Centraal Archeologische Inventaris (2014)
<http://cai.erfgoed.net/cai/index.php>

Databank ondergrond Vlaanderen (2014)
<http://dov.vlaanderen.be>

GIS Oost-Vlaanderen, Geografisch informatiesysteem – Provincie Oost-Vlaanderen (2014)
<http://www.gisoost.be/atlasbw/>

Geopunt Vlaanderen (2014)
<http://www.geopunt.be/kaart>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2014)
Vlaams instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE)
<http://www.onderzoeksbalans.be>

8 Bijlagen

8.1 Lijst van afkortingen

CAI	Centrale Archeologische Inventaris
TAW	Tweede Algemene Waterpassing
DHM	Digitaal hoogtemodel

8.2 Glossarium

Ex situ	Tegenovergestelde van in situ.
Hydrografie	Beschrijving van de fysische eigenschappen van waterlichamen en het aangrenzende land.
In situ	Term gebruikt voor de aanduiding van archeologische resten die in dezelfde toestand worden teruggevonden als ze in het verleden door de mens zijn achtergelaten.
Off-site	Sporen die niet onmiddellijk aan een site kunnen toegewezen worden.
Onderzoeksgebied	Deel van het plangebied dat onderworpen is aan een archeologisch (voor)onderzoek.
Plangebied	Het terrein waarop een bodemverstorende activiteit wordt gepland of uitgevoerd.
Spijker	Bijgebouw dat dienst doet als opslagplaats.

8.3 Archeologische periodes

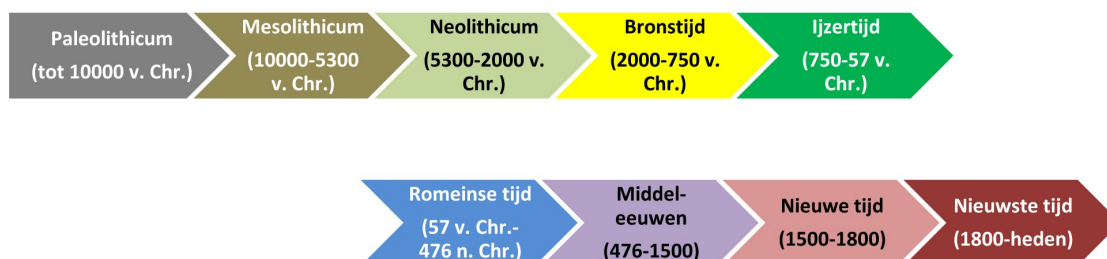
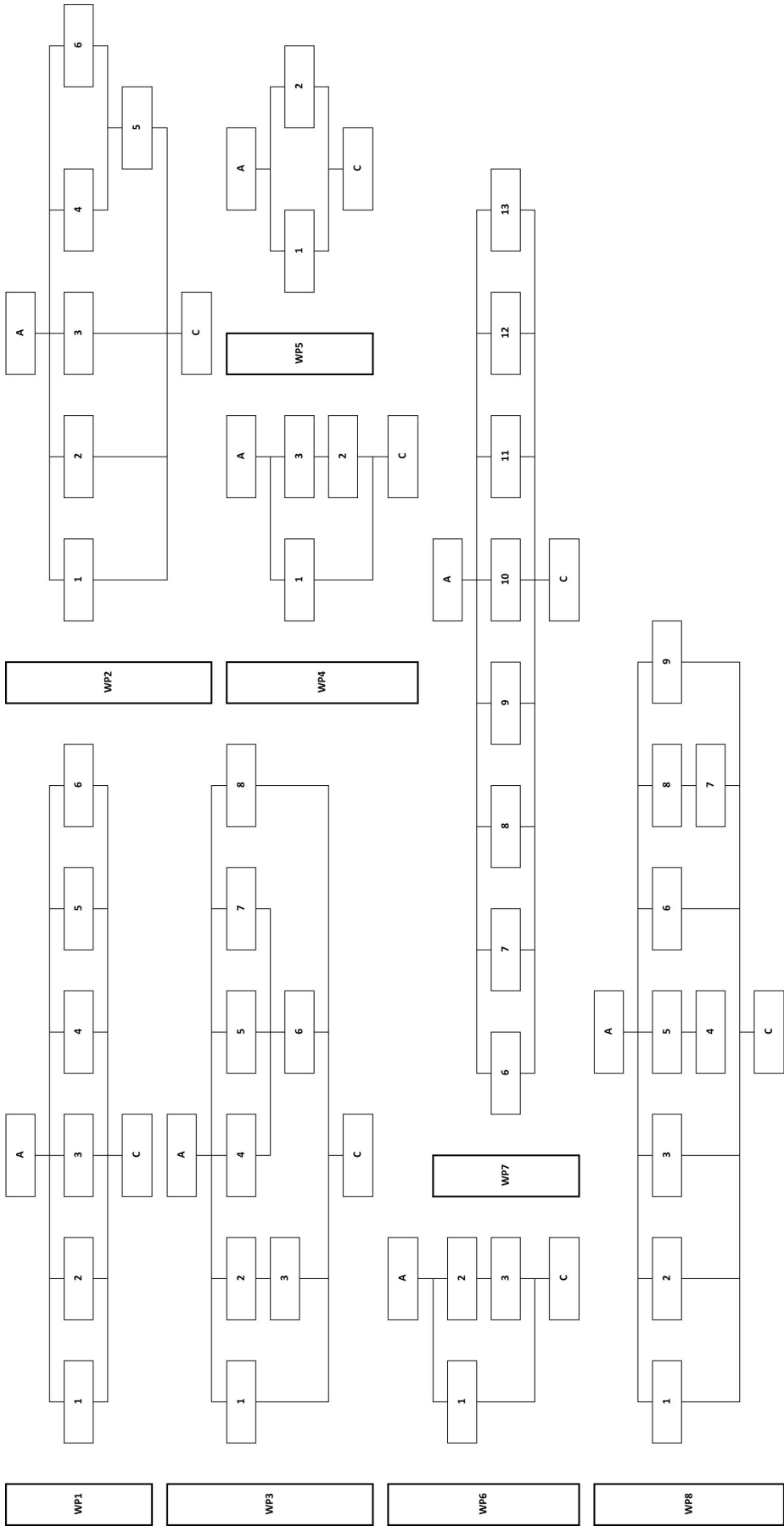

Fig. 45: Archeologische periodes

8.4 Plannen en tekeningen

- Plan 1: Situering
- Plan 2: Detail
- Plan 3: Detail
- Plan 4: Detail
- Plan 5: Advies

8.5 Harrismatrix

8.6 Sporenlijst

Werkput	Spoor	Kleur			Homogeen/ heterogeen	Vorm	Interpretatie
		Donker/ licht	Hoofd- kleur	Bijkleur			
1	1	donker	bruin	geel	gevekt	onregelmatig	kuil
1	2	licht	bruin	grijs	gevekt	rechthoek	kuil
1	3	donker	bruin	grijs	gevekt	onregelmatig	kuil
1	4	donker	grijs	bruin	gevekt	rond	kuil
1	5	donker	grijs	bruin	gevekt	rechthoek	kuil
1	6	donker	grijs	bruin	gevekt	onregelmatig	kuil
2	1	donker	bruin	geel	gevekt	onregelmatig	kuil
2	2	licht	bruin	zwart	gevekt	rond	paalspoor
2	3	licht	bruin	geel	gevekt	onregelmatig	kuil
2	4	donker	bruin	geel	gevekt	onregelmatig	kuil
2	5	licht	grijs	geel	gevekt	rechthoek	kuil
2	6	donker	bruin	geel	gevekt	onregelmatig	kuil
3	1	donker	grijs	bruin	gevekt	onregelmatig	natuurlijk
3	2	licht	bruin	grijs	gevekt	rond	kuil
3	3	licht	grijs	donkerbruin	gevekt	rond	kuil
3	4	donker	grijs	lichtbruin	gevekt	onregelmatig	kuil
3	5	licht	grijs	geel	gevekt	onregelmatig	kuil
3	6	donker	bruin	geel	gevekt	rond	kuil
3	7	licht	bruin	donkerbruin	gevekt	rond	kuil
3	8	donker	grijs	lichtbruin	gevekt	rond	paalspoor
3	9	licht	bruin	grijs	gevekt	rond	paalspoor
3	10	licht	bruin	grijs	gevekt	ovaal	paalspoor
3	11	donker	bruin	grijs	gevekt	rechthoek	paalspoor
3	12	donker	bruin	grijs	gevekt	rond	paalspoor
3	13	donker	bruin	grijs	gevekt	vierkant	paalspoor
4	1	donker	grijs	bruin	gevekt	rond	paalspoor
4	2	donker			gevekt	rechthoek	afvalkuil
4	3	donker	bruin	geel	gevekt	rechthoek	greppel?
5	1	donker	grijs	bruin	gevekt	onregelmatig	kuil
5	2	donker	grijs	bruin	gevekt	ovaal	natuurlijk
6	1	donker	bruin	grijs	gevekt	rechthoek	kuil
6	2	donker	bruin		homogeen	onregelmatig	kuil
6	3	donker	bruin	lichtbruin	gevekt	rechthoek	greppel?/kuil
7	1	licht	bruin	grijs	gevekt	onregelmatig	kuil
7	2	licht	bruin	zwart	gevekt	rond	paalspoor/kuil
7	3	licht	grijs	geel	gevekt	rond	paalspoor
7	4	donker	grijs	bruin	gevekt	vierkant	paalspoor
7	5	donker	grijs	zwart	gevekt	rechthoek	kuil
7	6	licht	grijs	geel	gevekt	rond	paalspoor/natuurlijk?

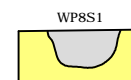
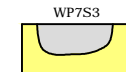
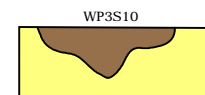
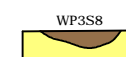
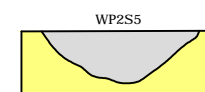
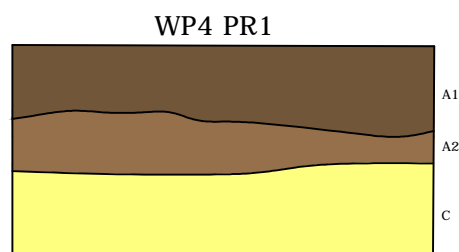
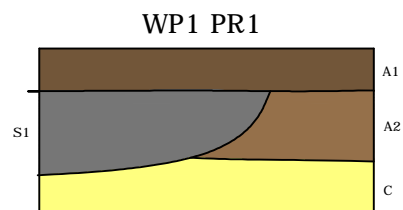
Werkput	Spoor	Kleur			Homogeen/ heterogeen	Vorm	Interpretatie
		Donker/ licht	Hoofd- kleur	Bijkleur			
7	7	licht	grijs	donkergr rijs	gevekt	onregelmatig	kuil
7	8	licht	grijs	donkergr rijs	gevekt	onregelmatig	kuil
7	9	donker	grijs	geel	gevekt	rond	kuil
7	10	donker	grijs	geel	gevekt	ovaal	kuil
7	11	licht	grijs	donkergr rijs	gevekt	ovaal	paalspoor
7	12	licht	grijs	donkergr rijs	gevekt	rechthoek	paalspoor
8	1	licht	grijs	geel	gevekt	rond	paalspoor
8	2	licht	grijs	geel	gevekt	ovaal	paalspoor
8	3	donker	grijs	bruin	gevekt	rechthoek	kuil
8	4	licht	grijs	geel	gevekt	langwerpig	kuil
8	5	donker	grijs	bruin	gevekt	rechthoek	kuil
8	6	donker	grijs	bruin	gevekt	rechthoek	kuil
8	7	donker	grijs	oranje	gevekt	rond	paalspoor
8	8	donker	grijs	oranje	gevekt	rechthoek	paalspoor
8	9	donker	grijs	oranje	gevekt	onregelmatig	kuil

8.7 Vondstenlijst

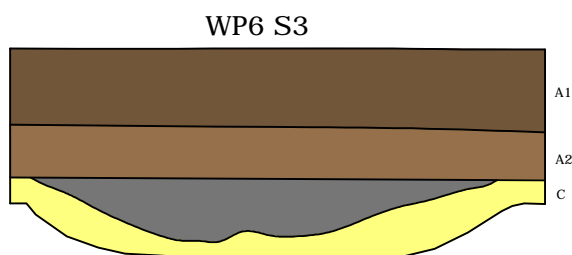
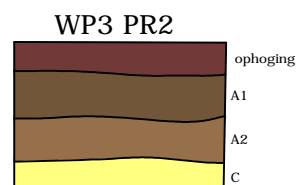
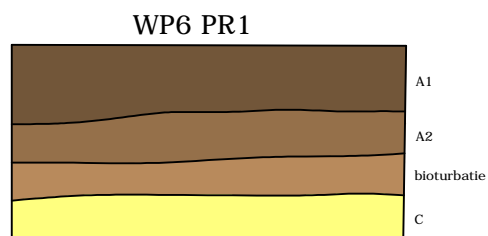
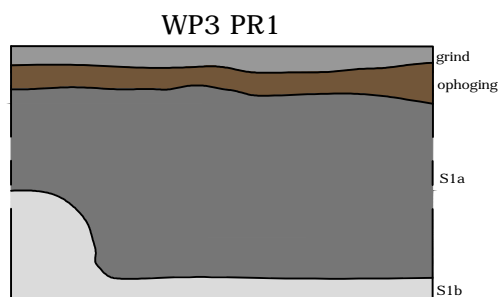
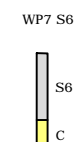
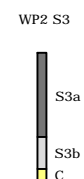
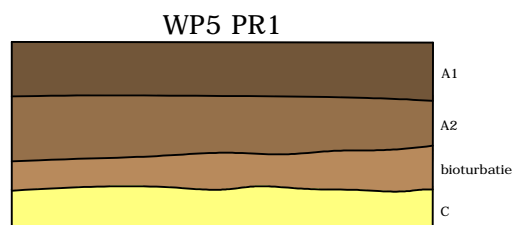
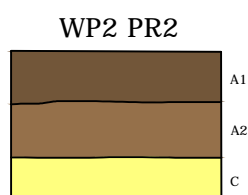
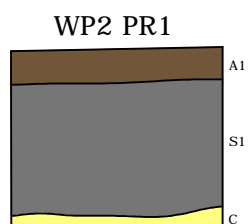
Vondstnr.	Locatie				Inzamelings wijze	Aardewerk			Kunststof
	Werkput	Vlak	Spoor	Laag		Vaatwerk	Bouwmat eriaal	Andere	
V001	1	1	2		vlak	2			
V002	1	1	5		vlak				1
V003	2	1	2		vlak	1			
V004	2	1	3		vlak	20			
V005	6	1	3		coupe	1			
V006	7	1	2		vlak	1			
V007	7	1	5		vlak	1			

8.8 CD-rom

Inventarislijsten van het gerecupereerde vondstenmateriaal, van de sporen met beschrijving, van alle tekeningen en van alle foto's zijn digitaal beschikbaar. Dit is tevens het geval voor het dagboek, de foto's, de plannen en tekeningen.

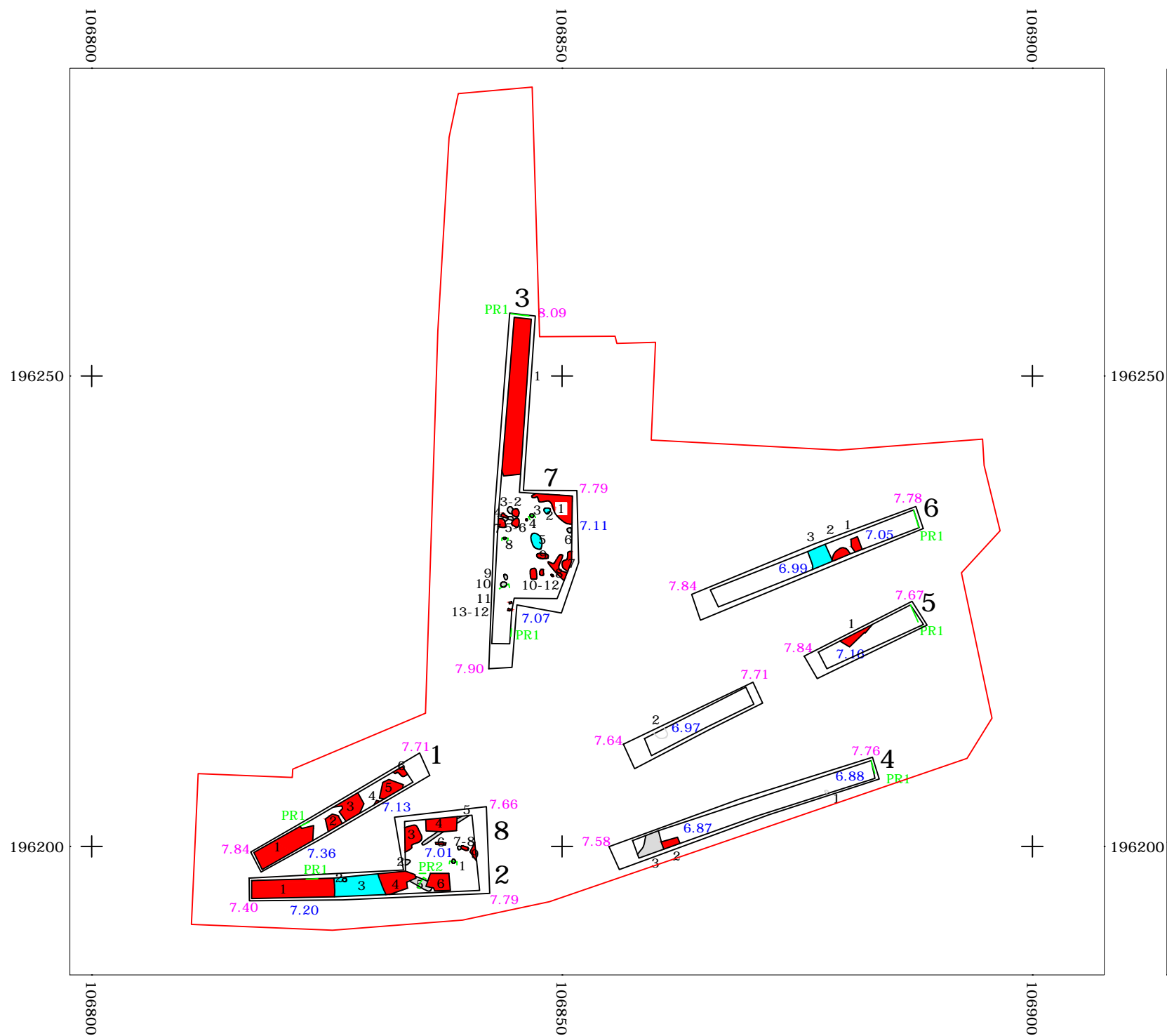

1 m

Archeologisch vooronderzoek
Sint-Amandsberg -
Sint-Bernadettestraat

Formaat: A4
ID: Profieltekeningen 1

Archeologisch vooronderzoek Sint-Amandsberg – Sint-Bernadettestraat

Plan 1 Situering

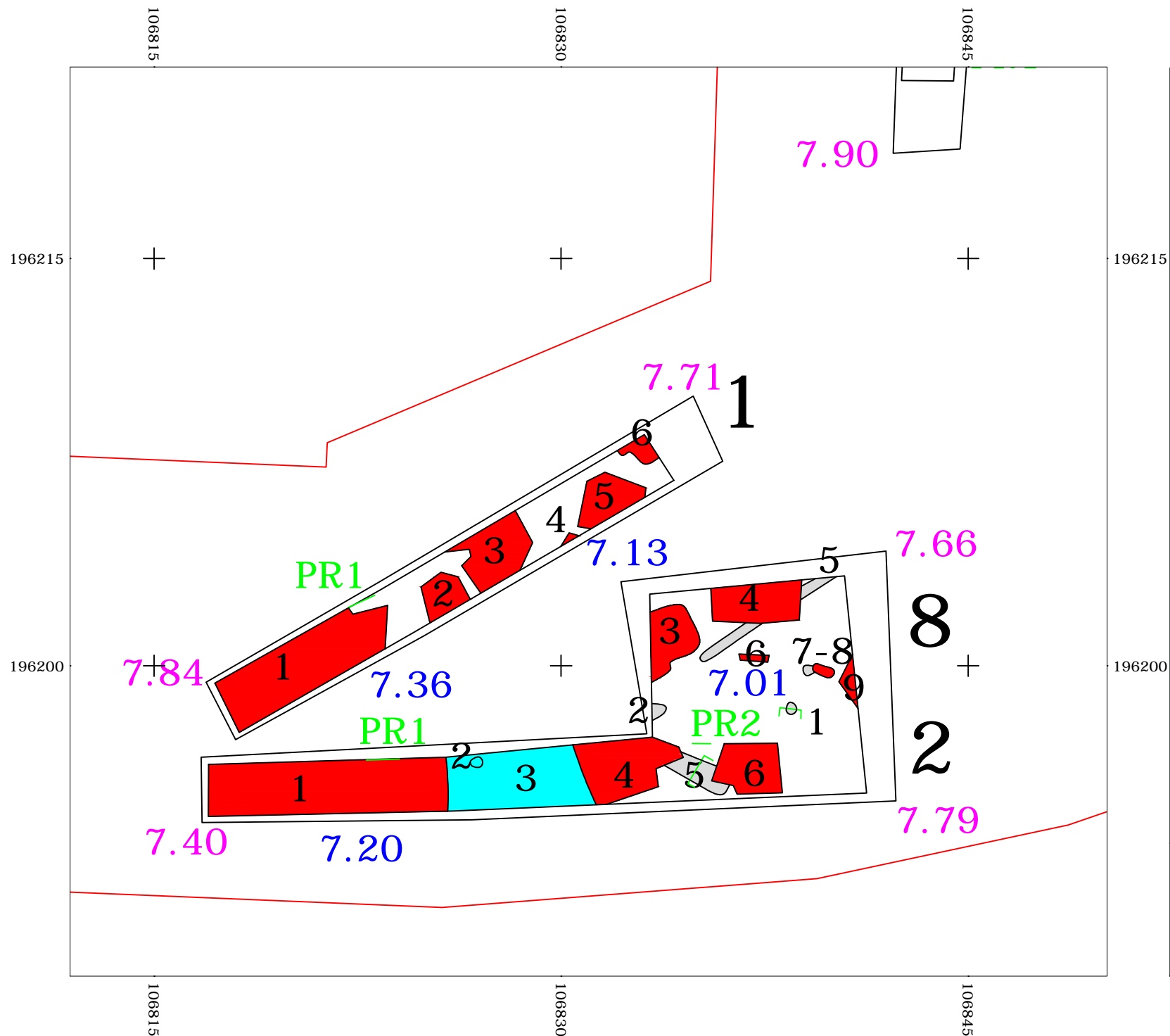
Werkputten	
Structuur	
Hoogte maaiveld in m TAW	
Hoogte spoor in m TAW	
Romeinse tijd	
Nieuwe tijd/Nieuwte tijd	
Onbepaalde datering	
Natuurlijk	

Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

Archeologisch vooronderzoek

Sint-Amandsberg – Sint-Bernadettestraat

Plan 2 Detail

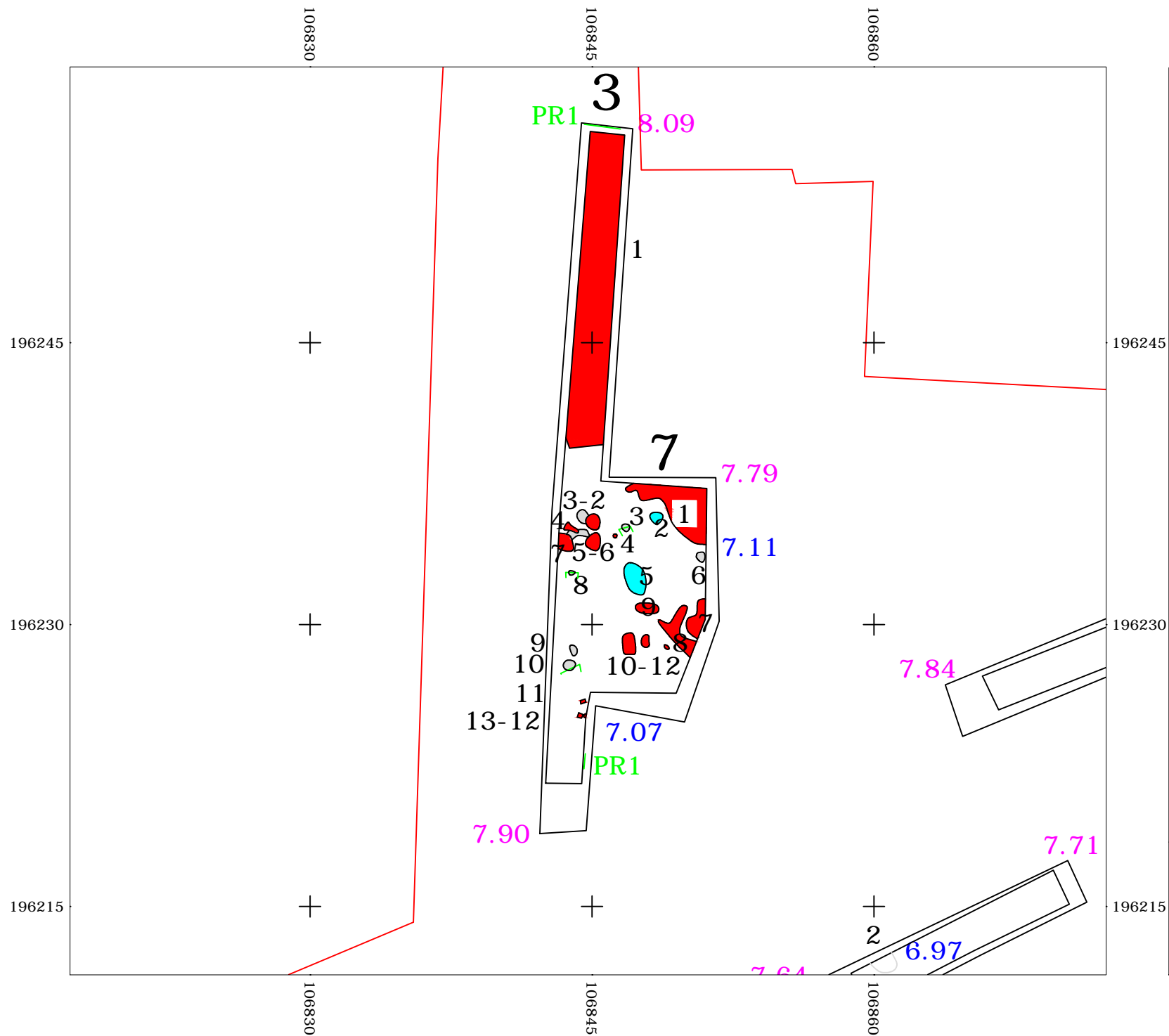
Werkputten	
Structuur	
Hoogte maaiveld in m TAW	
Hoogte spoor in m TAW	
Romeinse tijd	
Nieuwe tijd/Nieuwte tijd	
Onbepaalde datering	
Natuurlijk	

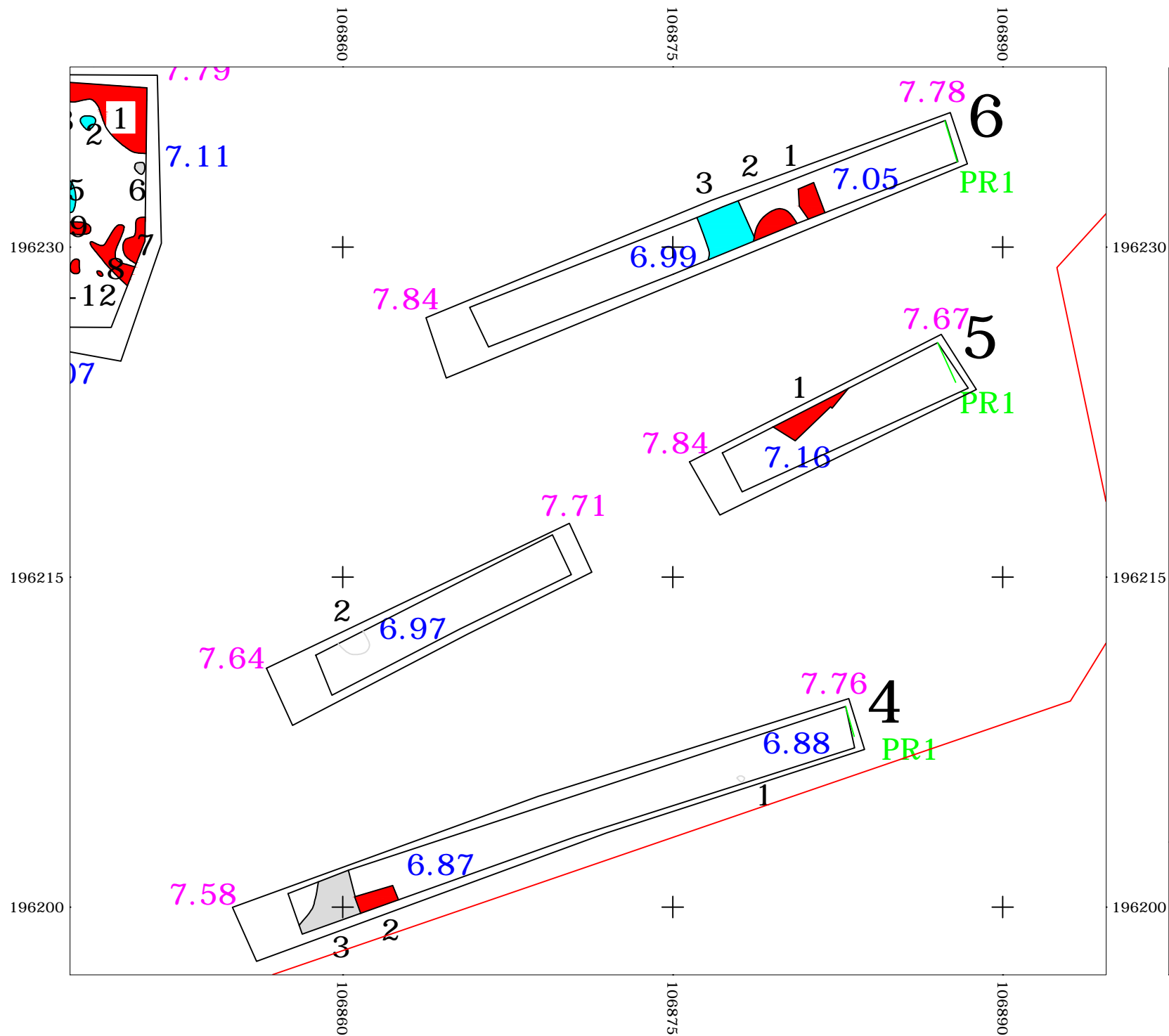
Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4

ID: Grondplan

All-Archeo bvba

Archeologisch vooronderzoek Sint-Amandsberg – Sint-Bernadettestraat

Plan 4 Detail

Werkputten	
Structuur	
Hoogte maaiveld in m TAW	
Hoogte spoor in m TAW	
Romeinse tijd	
Nieuwe tijd/Nieuwte tijd	
Onbepaalde datering	
Natuurlijk	

Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

Archeologisch
vooronderzoek
Sint-Amandsberg –
Sint-Bernadettestraat

Plan 5 Advies

Werkputten	
Structuur	
Hoogte maaiveld in m TAW	7.71
Hoogte spoor in m TAW	6.97
Romeinse tijd	
Nieuwe tijd/Nieuwte tijd	
Onbepaalde datering	
Natuurlijk	
Advies: opgraving	

Coordinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba